

nato prav toplo pristop k društvu »Jubilejska Samopomoč« ter naročitev »Slov. Šol. Matic« in drugih po učitelstvu izdanih šol. listov.

Med predlogi se sprejmo soglasno sledeči: Ker dobivajo okr. cestnarji kot javni funkcionarji svoje plače mesečno poštine prosto, naj skrbi štaj. »Zveza«, da se bo isto godilo za učitelstvo.

Zavezi se dovoli prispevati za izredne stroške, provzročene zaradi jubilejske slavnosti, K 10.

Glede regulacije učiteljskih plač na Štajerskem se sprejme na predlog tov. Kelca sledeča resolucija: Vsa učiteljska društva na Štajerskem naj stori sklep, ki naj Zveza z Lehrerbundom — tudi Zaveza predloži dež. odboru štajerskemu in vsem dež. ter drž. poslancem, naj ti delujejo na to, da se učiteljske plače dvrže do XI. do VIII. činovnega razreda drž. uradnikov; dokler se to ne zgodi, naj se učiteljske plače regulirajo vsaj po predlogu štajer. Lehrerbunda. Sila je priklopila že do vrhunca, najbolj pri mlajšim učitelstvu.

Da se ognejo kompetentje na razna učit. mesta nepotrebnim stroškom, se sklene, naj se v takih zadevah prošnji poprej obrnejo na predsednika učit. društva, ki bo dolžnikom dal potrebne, a resnične informacije o razmerah pri zaželenem mestu. Zahteva se tudi odkritosrčnosti od prošnikov, kar ostane popolnoma tajno.

Za podporo »Učiteljskemu skladu« se sklene podpora pobirati po okrožnici od posameznih učiteljskih oseb.

Prihodnje zborovanje bo na prijazni Gorici; takrat brez izjeme vsi tja!

Učiteljsko društvo za laški okraj je zborovalo dne 4. t. m. ob impozantnem številu učitelstva v Trbovljah-Vode. Pomislite, tov. urednik! Razen dveh šol, so bile vse zastopane in dvanast celo polnoštevilo. Pa kako tudi ne? Saj je bila vendar na dnevnem redu točka, ki je vse učitelstvo elektrizirala, t. j. predavanje g. dr. Frana Ilešiča! Zato pa dovolite, da v pričlo tega veselega dejstva svoje poročilo malo raztegmem.

Po posredovanju ravnatelja Gustav Voduška nas je čakala ob postaji rudniška lokomotiva z vozički, ki so nas hitro privedli na zborovališče. Dal jo je drage volje učitelstvu na razpolago g. rudniški ravnatelj. Naj mu bo torej na tem mestu izrečena presrečna zahvala. Ob določeni uri odprti tov. predsednik zborovanje. Pozdravi vse navzoče, posebno pa še nam vsem dragega gosta g. prof. dr. Fr. Ilešiča, navzočega župana trboveljske občine, šol. ravnatelja in okraj. šolskega nadzornika G. Voduška, ki je v kljub svoji preobloženosti z delom prihitel na zborovanje; nadalje goste gđc. Stanko Gnusovo, gg. Dolničarja in Bergerja. Naposled pozdravi še nanovo k društvu pristopivšega člana gđc. Minko Richterjevo in tov. Maksa Wudlerja. — Tov. ravnatelj G. Vodušek poudarja v odgovoru, da mu je čast pozdraviti navzoče v imenu trboveljske občine, ki se veseli prihoda zavednega učitelstva. Izrekel pa je svoje obžalovanje, da nekateri člani tako malomarno izpolnjujejo svoje dolžnosti napram društvu in to ravno oni, ki jim to v polni meri dopuščajo čas in gmotna sredstva. Nadeja pa se, da se bo to odšleč zopet pripomenilo, zakaj le »v sloji je moč«. — Zapisnik, zadnjega občnega zbora se odobri. Došli dopisi se vzamejo na znanje in rešijo. Zbor določi Zavezi prispevati za srebrni jubilej 15 K, ki jim doda tov. ravnatelj G. Vodušek 5 K, skupaj 20 K. — Nato se je vršilo željno pričakovano predavanje g. dr. Ilešiča o »Tol. namenu nekaterih pravopisnih slučajev«. Z njegovim lastno natančnim, pregledno dovršenostjo se mu je v polni meri posrečilo dvoumno, suhoparno snov podati v taki obliki, da nam je predavanje še prehitro minulo, da si je trajalo skoro dve uri. Po končanem krasnem in poljudnem govoru kar ni hotelo ponehati burno in navdušeno priznanje navzočih. Iz obrazov vseh je žarela zadovoljnost, zakaj vsakdo izmed navzočih se je nečesar naučil. Gosp. profesorja pa zagotavljamo iskrene hvalečnosti na izrednem učinku.

Delegatom Zaveze se določijo tovarišice in tovariši: Arzenšek Marija, Windischer Marija, Jurko Vitko, Kuhar Anton, Lebar Fran, Petrovič Simon, Plavšak Robert in Zupančič Fran.

Ko se zahvali tov. predsednik vsem navzočim, kakor tudi vodstvu šole za prepuščitev zborovalnice, zaključni izborni uspele zborovanje.

V neoficialnem delu dnevnega reda pa sta pripomogla do popolnega zadovoljstva zborovalcev g. restavater Dolničar in »Oskarjev šramel«. — Prvi ni štedil besed, ki so pripomogle do točne, izborne potrebe, drugi pa ne strun, iz katerih je prav mojstrski izvaljal koncertne točke. Srčna zahvala torej obema. Vsem pa ključemo: Da se vidimo na prihodnjem zborovanju zopet v tako častnem številu!

Savinjsko učiteljsko društvo je zborovalo v četrtek 1. maja v Orlovsi. Tov.

predsednik pozdravi vse navzoče, predvsem tov. Flereta, ki je društvu nanovo pristopil, ter tov. Armiča iz Velenja. Dopis »Učit. gospodarske in kreditne zadruge« smo rešili v toliko, da stopi društvo ž njo v zvezi v tekočem računu. Zvezi slovenskih učiteljev in učiteljic v Ormožu je naznanil tov. predsednik, da umakne društvo za sedaj svoj predlog glede ustanovitve samostojnega društva slov. učiteljic na Štajerskem. Rešil se je tudi dopis Zaveze glede banke »Slavije« in dopis konjškega učit. društva. Dopis Zaveze kakor tudi prošnja za učiteljski sklad radi denarnega prispevka smo morali z ozirom na skrajno slabo stanje društvene blagajne odkloniti. Slabo je predaval tov. Armič prav zanimivo o risanju po naravi z ozirom na novi učni načrt. Pojasnjeval je to poučnih predavateljev s slikami in risarijami svojih učencev, katerih snažno in perfektno izvršitev smo vsi občudovali. Delegati za Zvezi zborovanje so sledeči: tov. Anika Brišnikova in tov. Petrak; namestnika I. Jakše in R. Senica. Nato se je vršil občni zbor. Iz poročila tov. tajnice posnemamo, da je šlo društvo enega člana in 29 pravih članov. Zborovanja so bila v preteklem letu štiri. Predavali so sledeči: 27. junija v Orlovsi dr. Šerko o vplivu alkoholizma na otroško dušo, 18. julija na Vranskem tov. I. Jakše s skioplikonom o Postonjski jami, 17. oktobra na Gomilskem tov. Jakšetova »Žena in javnost« in 3. aprila pri Pihlbirtu tov. Pečar »Britek je naš stan, a sami si delamo še britek«. Iz poročila tov. blagajnika smo se prepričali, da društvo ne more zmagovati vseh stroškov; zato smo zvišali udnino na 4 K.

Volitev odbora se je izvršila tako: Ivan Jakše, predsednik; Ivan Zotter, podpredsednik; A. Brišnikova, tajnica; Srečko Pečar, blagajnik. Tov. Jakše se zahvali za izvolitev ter naznani, da stopa društvo v 40. leto svojega obstanka. Treba bo premišljati, ali bomo ta redki dogodek praznovali ali bomo šli kar tiho in mirno mimo njega. Poziva vse navzoče k složnemu in vzajemnemu delovanju v krogu društva.

Na predlog tov. Flereta priredi naše društvo o priliki zborovanja Šaleškega učiteljskega društva dne 1. junija izlet v Šostanj.

Istra.

Poziv na glavnu skupštino »Hrvatskog učiteljskog društva »Narodna Prosvjeta« za Istru u Pazinu», koja će se održavati u Mihotićima kod Matulja na Duhovski ponedjeljak dne 12. svibnja, o. g. u 1 sat poslije podne u dvorani »Narodnog doma« sa sljedećim dnevnim redom:

1. Otvorenje skupštine.
2. Čitanje i ovjerjenje zapisnika zadnje glavne skupštine.
3. Izveštaj odbora: a) tajnika, b) blagajnika i revizora, c) urednika društvenog glasila.
4. Izbor upravnog odbora i revizora.
5. Uredjenje pravnih odnošaja učitelstva Istre.
6. Možebitni prijedlozi, koji se imaju pisмено prijaviti odboru bar 8 dana prije skupštine. O neprijavljenim prijedlozima raspravljat će se samo uslijed zaključka glavne skupštine.

Odbor »Hrvatskog učiteljskog društva Narodna Prosvjeta za Istru u Pazinu«.

Književnost in umetnost.

Slovan, mesečnik za književnost, umetnost in prosveto, je svojo letošnjo številko v veliki meri posvetil naši jugoslovanski ideji; na to stran merita skica Milana Puglja »Mi bi rastli kakor bori in smreke« (ako bi se namreč srečala Kraljevič Marko in kralj Matjaž); Golar Ugleda pa nas s svojim »Klicem domovine« stavi v tragiko črnogorsko in slovensko. Z artistovsko fineso je izvedena Nazorova istrska pravljica »Divji grad«, kjer počiva kraljevič Marko; nežno je to pravljico ilustriral Saša Santel. Na čelu lista je reproducirana Miloševa Vukosava iz Kosovske tragedije (Urednik dr. Fr. Ilešič analizira »Milana in Mileno«).

Andrej Čerņisev, zgodovinski roman. Češki pisal Julius Zeyer, poslovenil Stanko Svetina (Slovenska knjižnica, snopič 187—191). V založbi »Goriške Tiskarne« A. Gabršček. Str. 304, cena 2 K. — O slavni ruski carici Katarini II. in njeni dobi je nakopičenih nešteto spisov v raznih evropskih jezikih, ali ni eden ne zgrabi duše čitatelja tako silno, kakor češki roman iz peresa Julija Zeyerja. — Andrej Čerņisev je junak romana, ki je postal ljubljenec visoke knjezne Katarine, a je moral zaradi svoje ljubezni neizmerno trpeti. — In ko je prišel trenutek, da bi užival polno srečo poleg nove carice Katarine II. ne le kot srečni ljubimec, marveč kot njen sprou in car, je moral umreti z nožem v srcu, ki mu ga je zabolala v ječi nesrečna, zblaz-

nela mati. — Kdor začne čitati, ne odloži knjige iz rok do konca. — Vsi zgodovinski dogodki so opisani verno po resničnih virih, tako umor carja Petra, umor zaprtega carjeviča Ivana, dvorsko življenje za prejšnje carice Elizabete itd. — Dostavljamo, da je izšel lani v znani Bongovij založbi velik nemški roman pod naslovom: Roman einer Kaiserin, pisatelj je naštel dve strani virov, iz katerih je črpal navod, le Zeyerja ni omenil, da si je čisto navadno kradel iz »Andreja Čerņiseva« cele strani in posamične prizore. Zaključujemo s pripombo, da bo »Andrej Čerņisev« zopet ena tistih knjig, ki se hipoma razširjajo med ljudstvo, in po kateri bodo nekaj časa največ povpraševali. Le po njej, ker nikomur ne bo žal za trošek, ki je razmeroma jako nizek.

Srednješolski vestnik.

»Nastavni Vestnik«, glasilo slovenskih in hrvaških profesorjev, 7. zvez. — Ta številka ima prav mnogo literarnih ocen in zanimivih stanovskih ter šolskih vesti. Razen poročil o »Društvu slov. profesorjev« v 1912 in o »Društvu profesorjev v Dalmaciji« čitamo interesantno debato o predavanju nadzornika Bosanca o poučevanju literarne zgodovine. Obširneje je naznanjen dr. Arambasina »Semčmiški Rečnik« in dr. Tillerjevo »Ustavoznanstvo«, ki je izšlo tudi lani v Izvestju novomeške gimnazije; prof. M. Pirnat je spisal nekrolog prof. Orožna. — »Nastavnemu Vestniku« teče sedaj 21. leto. Izdal je sedaj pregled vseh člankov dosedanjih 20 letnikov; dotle so izmed Slovencev sodelovali: Drag. Beranič, dr. Cerck, dr. Ilešič, dr. V. Kušar, dr. Tomišek, prof. Vajda, prof. Wester, stud. phil. Oštir, prof. Reisner, Mole.

Politiški pregled.

»Stranke s katoliško podlago niso narodne!« Tako pravi hrvaški katoliški župnik dr. Jurij Cenkič, in sicer v »Hrvat-ski« v glasilu hrvaške stranke prava, katera del je tudi slovenska klerikalna stranka. Župnik dr. Juraj Cenkič piše v uvodniku »Politika okupljanja sila in umirivanja duhova« (mesna beseda našim novokatolikom) med drugim tudi tole: »Ako postavimo kako političko stranko na izrazito konfesionalno stališče, leta ne more biti nikdar narodna in kot taka ne bo nikdar mogla zediniti vse... v en edinstven narodni organizem. Povest o Svatopolkovem svežnju naj nam bo vselej pred očmi!« Slovenska klerikalna stranka sloni na izrazito konfesionalnem — katoliškem stališču, njen program, ki priznava samo katolicizem, je čisto konfesionalen, za to tudi ta stranka nikdar ne more biti narodna, kar je jasno povedano v zgoraj navedenih besedah župnika dr. Cenkiča.

»Prava beseda. Berlinski dopisnik časopisa »Kölnische Zeitung« je pač ne-hote povedal resnico. V nekem članku konstatira namreč, da tvorijo Slovani v naši monarhiji 60 odstotkov vsega prebivalstva, da je bilo pod ministrskim predsednikom Bienerthom in Stürgkhom Slovanstvo nazaj potisnjeno in da se je vladalo v nemškem duhu. Velike zmage balkanskih Slovanov, pravni nadalje dopisnik, so seveda učinkovale, da so na vsej črti povzdignile moč Slovanstva; tudi v Avstriji. Treba bo s tem računati, da bodo v bodočnosti slovanski narodi zopet igrali večjo vlogo, kakor je to bilo pod Taaffejem. Da pa se je pod Taaffejem delala prava politika, dokazuje dejstvo, da je bila era Taaffe edina perioda političkega in finančnega reda. S politiko preganjanja Slovanstva in z vlado v nemškem duhu pa se začne perioda kriz, iz katere ni vedela vlada nikakega izhoda in v kateri si tudi sedanja vlada ne more pomagati.

»Pomorska moč evropskih vesil. Ako se bodo vse vesilice natančno držale svojih načrtov, ki segajo po večini do l. 1915, tedaj bo istega leta sledeče bojno razmerje: I. skupina: 1 angleži 50 bojnih ladij, 41 križark; Francozi 22 bojnih ladij in 71 križark; Rusi 14 bojnih ladij in 7 križark. II. skupina: Nemčija 33 bojnih ladij in 14 križark, Italija 17 bojnih ladij in Avstrija 13 bojnih ladij. Skupno tedaj I. skupina 86 bojnih ladij in 65 križark, druga skupina pa 63 bojnih ladij in 14 križark.

»Znana tvrdka Krupp v Nemčiji je zamotana v tako umazano afero, da ji ni kmalu para na svetu. Socialno demokratski državni poslanec Liebknecht je v državnem zboru odkril, da so od Kruppa plačani agenti hujskali razne države med seboj, da bi le te čim več vojnega materiala naročile pri obtdanki. Lansko leto so slavili stoletnico obstanka le velepartriotske tvrdke; tudi cesar Viljem je imel

fulminantno napitnico; sedaj pa taka odkritja!

»Žensko gibanje na Turškem. V Turčiji se zadnje čase močno širi žensko gibanje. V Carigradu izhaja list, ki ga urejuje sama ženska. List se imenuje »Ženski svet«. Tam pišejo: Me branimo svoje pravice kakor moremo in prosimo žurnaliste, naj pustijo prosto pot našemu gibanju. Moški so z nami delali vedno slabo in so napravili iz nas sužnje. Pričakujemo od pomoč za trpljenje tolikih let!

»Izjemno stanje. Dne 3. t. m. je bilo razglašeno nad Bosno in Hercegovino izjemno stanje. Povsod so bile nabite odredbe, tičeče se suspendiranja nekaterih določb dežel. statuta, in odredbe, s katerimi se določajo izjemne določbe. Te odredbe obsegajo: 1. Predpise utesnujoče priglasitveno dolžnost imeti nakaznice. 2. Prosto potovanje. 3. Utesnitev društvenega zborovalnega prava. 4. Utesnitve pri prodaji in posesti orožja. 5. Začasno podrejenje civilnih oseb pod vojaško pravosodstvo. 6. Poostreva nekaterih določb kazensko-pravnega reda in tiskovnega zakona. 7. Utesnitev in nadzorstvo nad brzojavnim in telefoničnim prometom. 9. Omejitev in preprečitev zlorabe golobov-pismoš. — Razglašalo se je, da se proglasi izjemno stanje tudi nad Dalmacijo, ali to se za enkrat ni zgodilo. — Vlada pravi, da je bil ta korak v Bosni in Hercegovini potreben, da je to varnostni ukrep za slučaj vojne. V Bosni in Hercegovini pa so razpuščena zaeno s proglasitvijo izjemnega stanja tudi razna društva, tudi strogo nepolitiška in kulturna; imetje društev, spisi, knjige, vse to je konfiscirano.

Kranjske vesti.

»Opustitev počitniške naselbine v Zatišju. Na zadnji seji mestnega sveta v Ljubljani je poročevalec Milohnoja izvajal, da se je leta 1908 kupilo Zatišje za 48.000 kron. Že v tej kratki dobi se je pa izkazalo, da se Zatišje ni obneslo. Predlaga, da naj se Zatišje že letos opusti in naj se razlji omogoči, da se ustanove zavetišča v Ljubljani. Dosedanja gospodinja Zatišja, poštarica Vavken, ki je proti 1000 K v Zatišju gospodinjila, tega več ne more, ker ji to brani poštna oblast. Predlaga, da naj se počitniška naselbina Zatišje opusti, Zatišje naj se proda, dokler se Zatišje ne proda, naj se dosedanjemu varuh Golobu prepusti varstvo Zatišja proti prostem stanovanju in 20kronski mesečni plači. Denar, ki se bo iz izkupička Zatišja pridobil, naj se porabi za dnevna zavetišča na ljubljanski šolah. — Obč. svet. E. Kristan naglašja, da se mora tak korak tehtno preudariti. Zadnje čase se kaže tendenca varčevati. So pa stvari, pri katerih ne kaže zgolj varčevati. Glede na mladinsko oskrbo je bilo Zatišje vsaj en korak. Prav je, da so dnevna zavetišča, morajo pa biti tudi poletne naselbine. — Dr. Triller nasproti Kristanu izvaja, da z Zatišjem nismo dosegli, kar smo name-ravali, in da se isti efekt, ki se je ob ustanovitvi počitniške naselbine v Zatišju mislil doseči, ni dosegel. Otroci so domotožni in so se med njimi širile bolezni. Namesto Zatišja hočemo na nasvet deželno-sodnega svetnika Milčinskega ustanoviti po vseh ljudskih šolah dnevna zavetišča in se bodo uvadile leteče ferialne kolonije. — Župan dr. Tavčar ni dvomi, da so tisti, ki so Zatišje ustanovili, imeli najboljšo voljo. Obneslo se pa Zatišje ni. Otroci so hodili vedno v en kraj in so tudi na polju preveč škode napravili. Ker nimamo v Zatišju več gospodinj, je popolnoma nemo-goče letos otroke v Zatišje pošiljati. Jako lepo so se izkazala dnevna zavetišča. Najprvo bomo dnevna zavetišča razširili, na to bomo pa izvedli, da bodo otroci šli lahko vsako leto v drug kraj naše domovine. Letos to še ne bo mogoče, pač pa drugo leto. — Pri glasovanju obveljajo odsekovi predlogi.

»Klerikalne nakane v našem šolstvu. »Slovenski Narod« piše: »Naši klerikalci hočejo vsa odgovorna in vplivna mesta zasedati s svojimi zvestimi pristaji, če pa to ne gre, pa vsaj z Nemci. Čuje se, da misli dež. šol. nadzornik, dvor. svetnik gospod Fran Levbec čez nekaj časa iti v pokoj. Z njim izgubimo enega najboljših slovenskih šolnikov. In pričakovati bi bilo, da pride na to mesto mož, ki bo vreden naslednik Levčev in ki bo tudi kos nalogi, ki jo današnja moderna doba stavi na šolnika. Toda klerikalci se za to presneto malo brigajo, njim je alfa in omega vsega — klerikalno prepričanje. In ker sedanji okrajni šolski nadzornik Gabršček prav zvesto izvršuje voljo klerikalnih uničevalcev slovenskega šolstva, tedaj je tudi zrel za deželnega šolskega nadzornika, ker pa to ne gre kar tako čez noč, ga hočejo predvsem spraviti na ljubljansko učiteljsko mesto, da dobi naslov profesorja. Nato pa bode imenovan za deželnega šolskega nadzornika. Na